

Josip Juraj Strossmayer.

Spisala Márica.

Tudi preprostejšim Slovenkam, katere ne poznajo nobenega slavnega imena iz bratskih slovanskih narodov, je gotovo znano ime Josipa Juraja Strossmayerja. Njegova slika v prav majhni, večji, ali veliki obliki krasi marsikateri slovenski dom in pravi o zavednosti njegovih lastnikov in prebivalcev.

Spominjam se, da sem v onih letih, ko se človek oduševlje tako lahko, ko sem tedaj čula o njegovih zaslugah za hrvatski narod, vskliknila: — ko bi ga srečala, padla bi predenj na kolena! — In tudi sedaj v zrelejši dobi ni me nikakor minilo to oduševljenje, da, rastlo je kakor so rastle njegove zasluge, a narastlo do vrhunca, ko sem gledala v njegov duhoviti obraz. Padla nisem sicer predenj na kolena, kakor sem vsklikala sedemnajstletna deklica, kajti slavni vladika bi mi bil gotovo dejal še svetim pismom: — Bogá samega moli. . .

Ker ni mej Slovenkinimi čitateljicami gotovo ni ene same, ki bi ne poznala vsaj imena velikega vladike, vsaj gotovo ve o njem, ako družega ne, da je hrvatski mecen, evo tu nekaj glavnih potez iz njegovega življenja.

Rodil se je veliki biskup dne 4. februarja 1815. leta v Osjeku. Imel je še štiri brate, kateri so vsi umrli v rani mladosti. Pač pa je bilo očetu Ivanu in materi Ani odsojeno videti svojega sina škofa. Ko je dovršil gimnazijo z izvrstnim vspehom, sprejel ga je biskup Sučić v svoje semenišče. Mladi Strossmayer se je biskupu tako prikupil, da se ga je spominjal celo v oporoki, ter mu zapisal gotovo svoto za rigorozo in promocijo. Ko je jeseni 1833. dovršil na Diakovskem liceju filozofijo, poslal ga je biskup Sučić, kakor najboljšega klerika v centralno semenišče v Pešto, kjer je bil že leta 1834. promoviran doktorjem filozofije, (še pred 20. letom) O Strossmayerju bogoslovcu je vskliknil o priliki izpita iz dogmatike predsednik izpraševalne komisije: — Strossmayer bo ali prvi krivoverec XIX. stoletja ali pa najtrdnější stebler katoliške cerkve.

Strossmayer se je oklenil svojih studij in živel le zanje, odkar je začel zahajati v šole; bil je torej poleg izredne nadarjenosti še jako marljiv.

Meseca julija 1836. leta je dovršil Strossmayer svoje bogoslovske študije, vendar ni še mogel biti posvečen, ker ni bil dovolj star in vrhu tega prav bolehen. Biskup Kuković ga je vzel seboj na potovanje, da bi si oddahnil od duševnega napora.

Lahko si mislimo, kak oddih je bilo potovanje v onem času v vednih nevarnostih, ko še ni bilo železnic.

Dne 16. februarja 1836. ga je posvetil biskup Kuković v mašnika

ter ga poslal za kapelana v Petrovaradin, kjer je ostal do oktobra 1840. Zanimiv je listek, ki se nahaja v akademiji prilepljen na posebnem pergamentu, katerega je napisal Strossmayer, a pozneje sam raztolmačil. Na listku je pisano: — Molil sem vedno rad, zlasti pa nocojšnjo noč in če smem gledati v prihodnjost, namenil me je Bog za velike reči.

Kapelan Strossmayer se namreč ni mogel razumeti s svojim župnikom v Petrovaradinu. Prišel je osebno prosit biskupa Kuković-a naj ga premesti, ali še rajši pošlje na Dunaj, ker bi rad postal doktor teologije. Biskup, ki ga je imel prej vedno rad, sprejel ga je sedaj osorno ter mu vzkazal naj se vrne v Petrovaradin. Ono noč je bil Strossmayer jako vznemirjen ter prebil vso noč v molitvi a drugo jutro na vse zgodaj je zapisal gori navedene besede. Takoj po maši mu je došel poziv, da naj pride k biskupu. Vladika Kuković mu je prišel prijazno naproti ter mu pokazal pismo katerega je prinesla večerna pošta in v katerem je bilo pisano, da je cesar Ferdinand sprejel Strossmayerja v višji duhovniški zavod pri sv. Avgustinu na Dunaji. Na to položi Strossmayer biskupu roké na rame pa reče: — Vedite prevzvišeni, da bom jaz Vaš naslednik, na kar se je Kuković razjezil in rekel: ah, kako predrzen mlad človek.

V Avgustineji je ostal Strossmayer le malo časa, ker je dovršil svoje rigoroze s tako histrostjo in takim vspehom, da se v zavodu ne spominjajo nič sličnega, a o teh rigorozih se je govorilo še dolgo, dolgo potem. Prišedši domov, je bil do konca šolskega leta 1844. profesor verstva na domačem semenišči, potem pa profesor matematike in fizike, a leta 1847. ga je pozval cesar na Dunaj za dvornega kapelana in direktorja v Avguštej.

O Strossmayerju se lahko reče, da ga je Bog varoval in ohranil na srečo Hrvatom in v slavo vseh Slovanov. Bil je večkrat v smrtni nevarnosti, toda rešila ga je vselej božja previdnost. Ko je bil še otrok, ga je pičila strupena kača, ko se je iz Pešte vozil s čolnom v Budim, (takrat ni bilo mostu) bil bi se skoraj s čolnom vred potopil, ker je pritisnila tolika množina ledu, a kot ravnatelja Avguštej je veliko čudo, da ga niso zadele krogle upornikov (1848), katere so padale krog njega kakor gost dež. Vrh tega se je za njim podila cela tolpa upornikov ter upila ubijmo „farja“! Vsem nevarnostim je slavni vladika srečno ušel.

Dné 18. novembra 1849. je bil izvoljen za biskupa bosensko-sremske škofije. Vsa domovina je od radosti zavriskala ob tem imenovanji ter poslala za to imenovanje zahvalno adreso mlademu cesarju. Od tedaj vlada ljubljeni vladika na čast in veselje vseh Slovanov, osobito pa svoje ožje domovine. Dobrote, katere je izkazal svojemu narodu, so neštevilne a najsijajnejši spomenik si je postavil blagi vladika s palačo akademije, galerijo slik in ustanovo Zagrebškega vseučilišča in v zadnjem času celó za bodočo medicinsko fakulteto.

Ko je l. 1895, obhajal svojo 80 letnico, se mu je prvega avgusta poklonila slovenska deputacija v Slatini na Štajerskem, kjer biva prevzvišeni vladika vsako poletje. V deputaciji sva zastopali slovensko ženstvo Milka Mankoč-eva in jaz. Velikega vladiko je pozdravil sedanji ljubljanski župan Ivan Hribar. Med nagovorom je stal vladika Strossmayer nepremično ter zrl se svojimi še vedno živahnimi, duhovitimi očmi v govornika. Govoril je, ne vem več dobro kaj, toda vem da je govoril presrčno, ljubeznjivo in domoljubno. Koncem govora je povabil vso deputacijo v Djakovo na svojo stoletnico, ako mu jo Bog da dočakati. Iz srea želimo, da Bog dodeli blagemu vladiki to redko srečo, nam pa izredno veselje, da ga najdemo še čilega in zdravega. Druzega dne se je šetal po drevoredu se svojim kanonikom spremljevalcem in me dve sva mu dvorili od daleč. Ker je pa bil zadnji dan najinega bivanja v Slatini, sva se ohrabрили ter stopili k ljubljenskému vladiki, da ga še enkrat pozdraviva presrčno in iskreno. Razveselil se, je vidno tolike ljubezni, odgovoril nama prijazno ter blagoslovil naš narod in naju, izročivši nama pozdrave za vse zavedne Slovence.

Pravica do sreče.

Povest.

Ruski spisal I. N. Potapenko ; poslovenil A. Pahar.

IV.

(Zvršetek.)

Bilo je tri tedne pozneje, kar sta se pripeljala Kurtánov in Darja Pavlovna na istem vlaku v Moskvo. Kurtánov je stopal v tretje nadstropje neke velike hiše v „Mjasmickoj“ ulici, ki je bila polna mebliranih sob. Dospevši do tretjega nadstropja, je krenil na levo, prehodil dolg, ozek hodnik in potrkal na duri, na katerih je bila velika številka 49. Ni dobil odgovora. Ponovil je trkanje ; odgovora ni bilo.

„Določila je uro a ni prišla“, — mislil je, a brez vse nevolje, je vprašal mimo idočega sobárja, ni li ključa.

Ker so ga videli dvakrat pri Pozdnevki, zaupal se mu je ključ. Mala soba z dvema oknomoma je bila jarko razsvetljena od solčnih žarkov. Pri divanu je stala okrogla miza, pokrita z belim, čistim namiznim prtom, pri steni — druga, pisalna. Postelja je bila zakrita sè špansko steno. Na vsem se je poznala gospodinjska natanjénost. Vse je bilo čudovito snažno. Na pisalni mizi je ležala masa papirja in korekturnih listov, a vse je bilo v nenavadnem redu. Kurtánov je zadovoljno ogledoval sobo in jo v mislih primerjal svojima dvema, v katerih je bilo vse naróbe,